

LA INTERRELACIÓ DELS JOVES AMB LES LLENGÜES I ELS GRUPS LINGÜÍSTICS PRESENTS A ANDORRA

1. PRESENTACIÓ DE LA RECERCA

«La interrelació dels joves amb les llengües i els grups lingüístics presents a Andorra» és un treball d'investigació realitzat entre els anys 2006 i 2008 per Estel Margarit¹ i Alexandra Monne², amb la col·laboració de Joan Micó³, fruit de l'obtenció del Premi Lidia Armengol per a la recerca lingüística al Principat atorgat pel Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra.

El punt de partida de la recerca el podem situar en l'observació de l'existència a Andorra d'una realitat lingüística peculiar, especialment interessant i complexa des d'un punt de vista social i educatiu. A aquest panorama cal afegir-hi l'adaptació de la població a aquesta realitat, que crea en conjunt un fenomen socialment molt ric per la gran quantitat d'elements que hi entren en joc i pel seu caràcter de fenomen transversal.

En la investigació vam voler endinsar-nos en aquesta realitat lingüística per mirar d'entendre una mica més la complexa relació que s'estableix entre la identitat cultural pròpia o atribuïda dels individus o grups nacionals i els seus usos lingüístics.

El grup d'edat objecte d'estudi d'aquest treball van ser els joves de 16 a 20 anys que haguessin acabat els estudis de secundària a Andorra. La finalitat d'aquesta elecció era de tenir un grup d'una edat en què la creació d'identitat personal a partir de les característiques pròpies i de la relació amb els grups d'iguals és fonamental. A més, aquest grup de població ha estat socialitzat (tant pel que fa a la primera com a la segona socialització) en un entorn en què la diversitat nacional i lingüística ja és un element definidor de la societat andorrana i, encara més important, han estat escolaritzats dins els tres sistemes escolars presents al Principat. Tenint en compte el particular i complex paisatge social que es pretén estudiar, es van plantejar tres objectius generals:

Autora:

Estel Margarit
Sociòloga investigadora del
Centre de Recerca Sociològica
d'Andorra (CRES) de l'Institut
d'Estudis Andorrans

1. Sociòloga investigadora del Centre de Recerca Sociològica d'Andorra (CRES) de l'Institut d'Estudis Andorrans i professora de la Universitat d'Andorra.

2. Pedagoga i professora de la Universitat d'Andorra.

3. Sociòleg director del Centre de Recerca Sociològica d'Andorra (CRES) de l'Institut d'Estudis Andorrans i professor de la UNED.

- Conèixer i analitzar quins són els factors que entren en joc a l'hora de triar una o altra llengua en un context plurilingüe.
- Aprofundir en aquells elements de caràcter més subjectiu com ara la relació entre les identitats nacionals i/o culturals i les representacions socials que elaborem respecte als altres grups i al propi grup de pertinença quan ens situem en societats amb una heterogeneïtat lingüística i nacional com l'andorrana.
- Adoptar una perspectiva global que permeti entendre la interrelació entre elements condicionants de diferent naturalesa, com ara la situació de la immigració a Andorra i, en especial, els processos d'integració oficial i social, els elements que configuren la identitat andorrana i les característiques del procés o sentiment d'andorranització, la situació del català com a llengua oficial, els sistemes educatius presents a Andorra o la situació actual del coneixement del català entre la població i els seus usos lingüístics.

Com a guia d'aquests objectius i ànima del treball de camp, establim la hipòtesi general següent:

«Els tipus de comportaments lingüístics són el resultat de la interacció d'un conjunt de representacions socials que els subjectes fan a partir de la pròpia identitat cultural. Entre aquestes representacions tenen una importància destacable les interaccions entre:

- les representacions socials dels grups de referència
- les representacions socials de cadascuna de les llengües amb presència al territori
- les representacions socials de les normes d'ús lingüístic.»

De manera més específica pel que fa al context andorrà definim també altres hipòtesis:

La primera és que «la segmentació a diferents nivells (jurídico-polític, socioeconòmic i lingüístico-cultural) present en la societat andorrana es trasllada a la relació entre els diferents grups lingüístics i, per tant, a la llengua de cada grup i al valor d'ús social i prestigi d'aquesta llengua».

La segona, que «en la definició de la identitat andorrana hi té un paper central la llengua catalana. El domini de la llengua del país d'acollida es considera una de les estratègies fonamentals (juntament amb la concessió de la nacionalitat) per a la integració dels immigrants. La població no nacional interioritza aquesta identitat, l'accepta i actua en funció d'aquesta acceptació. Però les dificultats per adquirir la nacionalitat (indispensable per elaborar un procés d'integració total a la societat receptora i per tant per ser valorat i autovalorar-se com a andorrà) acaba fent que els immigrants optin per deslligar-se d'aquesta identitat que valora tant el català i escullin el castellà».

I, finalment, que «la presència del català als sistemes educatius francès i espanyol per mitjà del programa de formació andorrana, i a l'Escola Andorrana, ha aconseguit que la població escolaritzada a Andorra conegui i entengui el català. Però la segmentació socioeconòmica, el prestigi o valor simbòlic atorgat a les diferents llengües i les dificultats per integrar-se de ple i en tots els sentits (cultural, polític...) a la societat andorrana no fan que el coneixement del català es converteixi en motiu d'ús. I com a molt es pot parlar d'un bilingüisme o un plurilingüisme potencial».

Pel que fa als aspectes metodològics, només volem apuntar que es tracta d'una recerca de caràcter qualitatiu en què s'ha utilitzat la tècnica dels anomenats grups de discussió.⁴ La mostra⁵ va constar finalment de quaranta participants repartits en sis grups de discussió,⁶ amb característiques diferenciades pel que fa al sexe, l'origen o nacionalitat i el sistema educatiu on han cursat els estudis de secundària.

A continuació presentem un resum de les conclusions més rellevants obtingudes a partir de l'anàlisi dels grups de discussió i dels discursos emergents d'aquests grups.

2. CONCLUSIONS DE LA RECERCA:

Centres d'interès de la recerca:

1. Repertori i usos lingüístics dels joves en la societat andorrana.

En aquest col·lectiu en particular predomina un bilingüisme actiu que es fa en la llengua materna més el castellà o el català. Tot i així, aquesta situació dominant de bilingüisme conviu amb un monolingüisme més per resultat d'una acti-

4. Els grups de discussió són una reunió de persones disposades a interactuar mitjançant discursos propis i que exterioritzen actituds, motivacions, percepcions, valors, opinions, conductes... sota la guia d'un moderador. Aquests grups es graven i posteriorment s'analitza el contingut dels discursos emergents. A través d'aquesta tècnica obtenim informació qualitativa sobre les raons subjacents i les motivacions dels joves per expressar-se en una llengua, identificar-se i tenir unes actituds de més o menys integració en una comunitat.

5. Aquesta mostra, tot i no ser estadísticament representativa, sí que ens permet desenvolupar una comprensió inicial del fenomen.

6. Els joves es van repartir en els diferents grups segons la seva llengua materna (llengua parlada a casa); així es van establir dos grups de castellanoparlants, un de catalanoparlants, un de francòfons i dos més de lusòfons.

tud que no pas per un desconeixement real d'una segona llengua. També vam poder detectar casos d'un plurilingüisme accentuat.

En les tres situacions lingüístiques (monolingüisme, bilingüisme i plurilingüisme), la intensitat i el nivell de coneixença de les llengües depèn de diversos factors com ara el temps d'escolarització a Andorra, la llengua materna, les relacions amb joves de llengua diferent de la pròpia, etc.

Segons els joves participants en el treball de camp, el canvi d'una llengua a una altra es fa de manera constant i gairebé naturalitzada segons el context en què es troben. Aquesta facilitat manifesta sembla ser fruit de les característiques socioculturals pròpies d'Andorra, com ara la presència de població immigrant amb orígens i característiques lingüístiques diverses, l'oficialitat de la llengua catalana, la presència de tres sistemes educatius en què el català és llengua present en tots però amb convivència amb el francès o l'espanyol com a llengües vehiculars...

Cal destacar també que entre el col·lectiu estudiat hi ha una clara percepció del caràcter funcional del bilingüisme i del plurilingüisme que sembla respondre a una consciència molt clara dels diferents usos socials de cada llengua a Andorra.

Finalment, en contextos familiars, i independentment de l'origen dels joves, sembla predominar més el monolingüisme, mentre que a l'escola i entre grups d'amics trobem més sovint bilingüisme i/o plurilingüisme.

2. La interrelació entre els sistemes educatius, l'escola i les llengües.

S'obté una valoració subjectiva⁷ del coneixement que diuen tenir els joves de les diferents llengües que trobem a les escoles. Pel que fa a la llengua oficial d'Andorra, el coneixement és autovalorat com a correcte, independentment de l'origen lingüístic del jove, i atribuït a un bon ensenyament de la llengua. En la mateixa situació trobem el castellà, però afegint-hi com a element absolutament lligat al seu bon coneixement la presència que té en la vida quotidiana al Principat.

En el cas del francès, els joves consideren que el seu domini està més relacionat amb l'origen familiar i el sistema educatiu en què han estat escolaritzats. Finalment, l'anglès es considera la llengua amb un coneixement més baix, atribuït a la seva introducció tardana en el currículum escolar.

En tots els casos, però, els joves manifesten que un domini més o menys gran de les llengües està relacionat amb el fet que aquesta sigui la llengua vehicular de l'escola, ja que s'hi dediquen més hores.

En aquest segon apartat podem veure també que els diferents sistemes educatius presents a Andorra tenen una valoració o un prestigi diferent. Aquesta imatge o reputació crea alguns prejudicis que es traslladen a la imatge dels estudiants matriculats en cada centre educatiu. Pensem que aquesta valoració desigual pot respondre a diferents motius, però es pot tractar en part d'un reflex del que denominem la «piràmide de prestigi lingüístico-cultural». Aquesta piràmide establiria un ordre jeràrquic en què les diferents llengües representades per grups lingüístico-culturals diferenciades ocupen posicions diverses segons les característiques atribuïdes al col·lectiu de referència pel que fa a la seva posició en l'estructura ocupacional, les seves característiques socioeconòmiques, etc.

En aquest sentit, creiem que un major o menor prestigi associat als sistemes educatius pot respondre a la interrelació que hem considerat entre les diverses segmentacions internes presents en la societat andorrana.

3. El paper del català en la societat andorrana.

Els resultats d'aquest treball demostren que un bon coneixement del català no equival sempre a un ús majoritari. Aquesta situació derivaria d'elements com ara la influència i la tradició lingüística familiar, l'existència de contextos amb forta presència del castellà o la percepció subjectiva d'alguns joves que, independentment del seu origen, consideren el català una llengua no imprescindible o absolutament necessària per viure a Andorra.

En aquest sentit, els joves exposen que la falta d'un ús més ampli del català es pot deure a la forta segmentació del mercat laboral⁸ andorrà. Aquesta falta d'un ús més ampli del català també l'atribueixen alguns joves a una suposada falta d'interès o de voluntat d'algunes persones per aprendre el català i, en general, per integrar-se a la societat andorrana. Hauríem de tenir en compte, però, que entre els joves participants en el treball de camp i que no tenen com a llengua materna el català, no hem detectat aquesta falta d'interès. El fet que tinguin aquesta percepció es podria explicar, doncs, no per una imatge que respongui a una situació real, sinó per una imatge estereotipada envers les persones que

7. Es tracta d'una valoració que es demana que facin els joves sobre quin consideren que és el seu coneixement de les diferents llengües. El seu caràcter subjectiu fa d'aquesta valoració un indicador estadísticament no representatiu, però sí significatiu.

8. En aquest sentit cal recordar que l'evolució econòmica i sociolaboral d'Andorra ha afavorit que determinats sectors siguin ocupats per població immigrant d'origen portuguès o espanyol. En aquests sectors, com ara la construcció o el comerç, hi pot haver més presència de castellà i/o portuguès, i això facilita que part de la població situada en aquest segment ocupacional es pugui desenvolupar, en aquest context concret, en la seva llengua materna o en castellà.

emigren. Una imatge que, segons les nostres hipòtesis, estaria directament relacionada amb l'existència d'un discurs socialment acceptat que vincula la integració a Andorra a un procés d'assimilació de la cultura, els valors, les pautes de comportament i, especialment, la llengua de la població autòctona. És el que hem denominat el procés d'integració a «l'Andorra oficial».

Paral·lelament, quan analitzem quins serien per als joves els motius pels quals s'hauria d'incrementar l'ús de del català trobem la coexistència de dos discursos diferents associats al concepte d'integració. D'una banda, el discurs oficial d'andorranitat, segons el qual la integració a Andorra fa necessària l'adopció i per tant el coneixement i l'ús del català i dels valors i la cultura del territori. I, de l'altra, un discurs associat a una Andorra més plural i dinàmica, en què el català té importància, però amb pèrdua del seu pes simbòlic com a element bàsic per a la integració.

En aquest tercer centre d'interès també ens havíem plantejat la hipòtesi que l'escolarització normalitzada dels joves d'origen familiar no andorrà en sistemes escolars en què es fa un aprenentatge formal del català podia produir un canvi generacional respecte als seus pares pel que fa a

la manera de viure i entendre el català. Els discursos dels joves mostren que, efectivament, la seva escolarització i l'aprenentatge consegüent del català han comportat un canvi respecte a la situació dels seus pares. Tot i així, trobem que aquest canvi que manifesten té diferents accents. D'una banda, trobem joves que consideren que aquest canvi comporta un millor coneixement del català, fruit de l'aprenentatge formal que han tingut ells i que els seus pares no van tenir. D'altra banda, trobem participants que posen l'accent del canvi respecte als seus pares en la seva valoració o estima del català. En aquest cas consideren que ells s'identifiquen molt més amb la llengua catalana i en general amb Andorra, i per tant, l'estimen o la valoren més que els seus pares.

4. Prestigi o valor social atorgat a les diferents llengües que conviuen al Principat.

Hi ha una percepció generalitzada que les llengües presents en el territori andorrà no són valorades de la mateixa manera ni tenen el mateix prestigi social. Una de les més importants i recurrents és l'associació que, d'una manera més o menys directa, es fa entre una llengua i els seus parlants. Aquesta associació es pot relacionar amb la condició d'immigrants de les persones que la parlen, el seu

nivell educatiu, la seva posició sociolaboral dins el mercat andorrà, la quantitat de parlants que té cada llengua... Així doncs, els joves consideren que en aquesta associació, que dona lloc al valor social atorgat a les llengües, hi intervé un component important de prejudicis i estereotips envers els diferents col·lectius nacionals i lingüístics. Uns prejudicis que, segons la nostra anàlisi, i tal com veurem més endavant, es poden relacionar de manera directa amb el tipus de segmentació laboral, política i lingüístico-cultural de la societat andorrana.

Així per exemple, i seguint les opinions dels joves, el català obtindria la valoració social a partir de la seva condició de llengua oficial (obligatorietat d'ús en alguns contextos, presència en tots els sistemes educatius...) i per la percepció que és una eina fonamental per a la integració. El castellà seria valorat per la quantitat de parlants que té, pel seu ús instrumental (especialment en el sector serveis i el sector comerç), o per la percepció entre una part de la població de ser la llengua franca i d'ús més estès a Andorra. En canvi, el prestigi o la valoració social del francès estaria més vinculat a raons de caràcter històric i polític i al fet de disposar d'un sistema educatiu propi. Finalment, en el cas del portuguès hem trobat una clara opinió generalitzada que és una llengua amb una valoració social menys positiva.

Tot i ser conscients del prestigi desigual que tenen les diferents llengües a Andorra, els joves veuen positivament el fet de viure en una societat plurilingüe pels avantatges que això representa de cara al seu enriquiment personal. Però també trobem discursos en què alguns joves manifesten que de vegades viuen una certa pressió per no poder parlar sempre i en tots els contextos la llengua que volen.

Tenint en compte els diferents elements que s'analitzen en aquest apartat temàtic, podem considerar que, efectivament, la segmentació interna de la societat andorrana en els àmbits sociolaboral, polític i econòmic es manifesta o es trasllada a les representacions socials de les llengües, i per tant, al valor i el prestigi social que l'imaginari col·lectiu atorga a cada llengua. Com veurem a continuació, aquestes representacions socials que valoren determinades llengües per sobre de les altres es traslladen i s'interrelacionen també amb la imatge o representació social dels parlants de cada llengua i crea retrats estereotipats de conseqüències importants per a les relacions socials entre els col·lectius nacionals-lingüístics presents al Principat.

5. La llengua i la identitat nacional andorrana.

L'anàlisi dels grups de discussió ens permet comprovar que entre els joves d'Andorra coexisteixen sentiments identitaris heterogenis, que van des de sentir-se andorrà, espanyol, català, francès o portuguès fins a una barreja de dues o més identitats.

En aquest sentit, i segons l'opinió dels joves, la identitat es definiria per les variables de lloc de naixement o bé d'anys viscuts en un determinat país, juntament amb altres elements com ara la identificació amb la cultura i la identitat corresponent a la llengua materna, la important influència del lloc de naixement dels pares...

Pel que fa a aquells que es defineixen com a andorrans, i amb independència de l'origen lingüístic i/o nacional familiar, el fet d'haver nascut a Andorra o de viure-hi des de fa molts anys són les variables amb més pes a l'hora de determinar aquest sentiment identitari.

Un tema a part seria el paper del català com a element configuratiu de la identitat col·lectiva andorrana. En aquest sentit, en iniciar el treball de camp havíem apuntat que el català seria considerat pels joves un element inqüestionable dins la identitat andorrana, però amb un pes més o menys important segons cada individu i relacionat d'alguna manera amb la seva visió de l'Andorra oficial i catalana. Contràriament, però, el que hem pogut constatar a través dels discursos dels joves, independentment de la seva llengua materna, és novament l'existència de dues visions d'alguna manera confrontades de la identificació identitària a Andorra. Tenint en compte aquestes divergències, podem tornar a la hipòtesi de la coexistència de dues visions de la identificació identitària a Andorra. Com ja hem comentat, una partiria del català com a element bàsic en aquesta identificació i coincidiria amb un discurs assimilacionista de la integració dels immigrants, i l'altra es basaria més en elements d'interacció constant entre una població andorrana caracteritzada per la seva pluralitat nacional i lingüística.

Pel que fa al concepte de nacionalitat, es confirma la hipòtesi plantejada que els joves entenen aquest element com quelcom diferent de la identitat. Mentre que aquesta es mou en un món més subjectiu, la nacionalitat s'entén en la seva dimensió més pràctica i instrumental. Per tant es valora no com a element d'identificació, sinó pels avantatges que comporta assolir-la dins el món laboral, polític o social.

Tal com han expressat els joves, la nacionalitat esdevé un element necessari per poder situar-se en igualtat de condicions respecte a la resta de població d'Andorra quant als drets polítics, socials o laborals, però per a alguns joves el fet de desenvolupar un sentiment de pertinença a Andorra és tant o més necessari per a la integració dels immigrants que la versió oficial o administrativa adquirida a partir de la nacionalitat. Aquesta opinió ens situa una vegada més davant un discurs d'integració basat en certs elements assimilacionistes en què l'adopció del català i els costums i les tradicions, en general, es fan imprescindibles perquè un immigrant sigui considerat com una persona integrada o amb voluntat de fer-ho.

Tenint en compte l'aparició d'aquest discurs entre alguns joves, podríem pensar en una nova hipòtesi sobre els processos d'integració a Andorra. Si bé la integració en una societat s'ha d'entendre com un fenomen multidimensional i en el sentit més ampli possible, acostuma a passar per diferents etapes o estadis que van des de la integració a l'estructura ocupacional del país receptor fins a la integració

sociocultural i finalment la integració política. En el cas de la societat andorrana, aquests tres estadis també es defineixen de forma clara i seqüencial, essent la integració política l'última a arribar un cop adoptada la nacionalitat. Tot i així, sembla que en l'imaginari social col·lectiu, la integració d'un individu es concentri en l'univers simbòlic de la identificació a l'assimilació dels trets identitaris propis d'Andorra com ara la llengua, la cultura i els valors en general.

Sigui per aquest motiu o bé per altres, entre alguns joves hem trobat l'opinió que per a una persona no andorrana és molt difícil arribar a sentir-se'n, tot i que, contradictòriament, entre els mateixos joves hem pogut observar casos en què sí que es dona aquesta identificació.

6. La relació entre grups nacionals i/o lingüístics diferents a partir de l'experiència i els discursos dels joves.

Els joves ens manifesten que, en línies generals, la convivència a l'escola entre grups lingüístics i nacionals heterogenis és correcta com a conseqüència, possiblement, del costum de compartir classe i activitats diverses amb companys andorrans, portuguesos, catalans, espanyols... des dels primers anys d'escolarització. Tot i així, reconeixen que a secundària es produeixen sovint baralles o disputes entre grups i que de vegades aquesta convivència és de fet poc practicada, ja que es tendeixen a formar grups en què s'interrelacionen només joves del mateix origen, ja siguin francesos, portuguesos o andorrans. De totes maneres, podríem pensar que aquesta major interrelació entre joves del mateix origen es podria atribuir en part al tipus de distribució dels escolars per nacionalitat en els diferents sistemes educatius.⁹

Si traslладem aquesta convivència correcta dels joves de l'escola al carrer detectem que si bé no hi ha conflictes ni baralles destacables, tendeix a disminuir i s'intensifica un tipus de relació més homogènia pel que fa als orígens dels grups d'amics. L'excepció a aquesta tendència observada la trobaríem en ambients en què es practiquen activitats d'oci o esportives, on sí que hi ha més interrelació entre joves d'origen divers. Sembla que es confirmi la hipòtesi plantejada a l'inici del treball de camp segons la qual consideràvem que fora dels ambients escolars, els diferents grups nacionals estan més separats i més jerarquitats, especialment pel que fa a la seva posició sociolaboral i no tant per la diversitat lingüística o la segmentació jurídic-política. Es fa patent

9. La distribució dels escolars en els diferents sistemes educatius no segueix un esquema equitatiu.

així l'existència d'una piràmide jerarquizada dins la societat andorrana, però que cal considerar mòbil i no estàtica.

Tot i no poder parlar en cap cas d'elements comprovables, com a mínim a partir d'aquest estudi, podem apuntar alguna tendència observada en forma d'hipòtesi. En aquest sentit, creiem que és possible que el fet de conviure en l'àmbit escolar amb companys de diferents nacionalitats i llengües fa que els joves adoptin una posició més tolerant, tant en el seu dia a dia escolar com fora d'aquest àmbit. Aquesta posició més tolerant es podria traduir en una disminució dels prejudicis i els estereotips cap a joves d'altres nacionalitats i, per tant, cap a una actitud més oberta a l'hora de relacionar-se amb tot tipus de joves.

7. Les percepcions i les representacions socials dels grups de referència.

Segons la percepció dels joves, les característiques econòmiques i laborals d'Andorra han afavorit que la immigració hagi estat generalment ben acollida, tot i ser

conscients que es percep o té connotacions diferents segons el col·lectiu al qual s'estigui fent referència. Hi ha un discurs generalitzat que la societat andorrana no acull de manera homogènia tots els col·lectius d'immigrants i que estableix d'alguna manera jerarquies entre la població arribada al Principat.

Aquest acolliment no igualitari s'explicaria, segons els discursos analitzats, per l'existència d'estereotips o prejudicis contra determinats col·lectius com ara els portuguesos, els sud-americans o els marroquins. Aquests prejudicis, com ja hem comentat anteriorment, estarien relacionats amb la posició sociolaboral que ocupen, el suposat baix nivell cultural d'alguns o la simple generalització d'estereotips o etiquetes negatives.

D'altra banda, destaquen que també s'acull de manera diferent si la persona o les persones que emigren «s'integren»¹⁰ o bé tendeixen a tancar-se entre ells. Elements com el temps que fa que han arribat o l'existència

10. Recordem que en aquest concepte d'integració d'alguns joves hi ha un component important d'assimilació dels valors, les pautes de comportament, la llengua i la cultura pròpies de la població autòctona. Per això, si l'immigrant no fa part o tot aquest procés d'assimilació se'l considera un individu no integrat o fins i tot sense ganes d'integrar-se en la societat andorrana.

de convenis amb uns països en concret també influeixen, segons els joves, en la tendència a acollir les persones de manera desigual.

Quan ens endinsem en els discursos emergents dels joves sobre les representacions socials dels diferents col·lectius i el comportament davant les diferències lingüístiques, socials i culturals, apareixen un seguit de temes que ens ajuden a crear-nos una imatge d'aquestes representacions i de com s'interrelacionen en l'imaginari col·lectiu de la societat andorrana fins a donar lloc a determinades dinàmiques de relació intragrupal.

Un dels primers aspectes que cal destacar és la percepció d'una societat andorrana culturalment tancada i socialment estratificada. En aquest sentit, alguns joves pensen que si bé Andorra és per naturalesa una societat formada per població plurinacional, sembla que mantingui un cert tancament a determinades expressions culturals no pròpies. Aquest tancament és atribuït en part al fet que, segons els joves, la societat andorrana mostra diferències de classe o nivells d'estratificació sociolaboral palpables. Veiem doncs, un cop més, la percepció que a Andorra podem trobar una estructura social piramidal en què la població ocupa posicions jerarquitzades d'acord amb l'estatus socioeconòmic, jurídic-polític i lingüístico-cultural, encara que cal considerar-la dinàmica i mòbil, ja que hi intervenen factors que modifiquen l'estatus d'un individu, com ara el nivell d'estudis assolit o els anys de residència, entre d'altres.

Un altre tema que apareix de manera reiterada en els grups de discussió quan parlem de les representacions socials dels grups de referència és l'existència de prejudicis i estereotips de caràcter i naturalesa diferent a l'hora

d'identificar els diferents grups nacional-lingüístics presents a Andorra. Aquestes percepcions estereotipades, tant si és amb una tendència positiva com si és pejorativa, apareixen per a tots els grups presents a Andorra. Tot i així, veiem clarament que aquesta tendència té un pes important pel que fa a la representació social de grups com ara el col·lectiu d'immigrants o fills d'immigrants d'origen portuguès.

8. L'escenari futur de la realitat lingüística andorrana, la interrelació entre els diferents grups lingüístics i el paper del català en un futur pròxim.

La divisió d'opinions entre els joves pel que fa a la situació actual del català també es manifesta en la seva percepció sobre el futur del panorama lingüístic d'Andorra. L'augment del castellà sembla una opinió compartida per tots els participants, mentre que la futura situació del català desperta més divisions d'opinió. Alguns joves pensen que aquest augmentarà a poc a poc gràcies, per exemple, a les accions realitzades pel Servei de Política Lingüística; d'altres pensen que es mantindrà com ara, i d'altres consideren que el seu ús social al carrer disminuirà, però que es continuarà mantenint com a llengua de caràcter oficial, administratiu i institucional.

Des del nostre punt de vista, i a partir dels resultats d'aquest i d'altres estudis, la combinació de la presència d'una immigració castellanoparlant, el paper del català a les escoles i l'oficialitat de la llengua sembla que ens poden situar en un escenari futur amb una tendència a l'equilibri en la dinàmica lingüística. Com a resultat, Andorra presentaria un tipus de dinàmica pròpia i habitual de països basats en relacions transfrontereres, oberts a l'exterior i amb interaccions constants amb grups lingüístics i nacionals heterogenis.